

רק שזה לא שייך בעולם הזה, וכמו שאמרו דמעות תפלין מרופה בידינו, דצריכין גוף נקי, פירוש, שיהיה נקי מכל מיני חמדה ונגיעה לעצמו כלל, אפילו כחוט השערה... והוא מרופה בידינו, שאי אפשר להיות בקביעות בעולם הזה, שעדיין יש עטיו של נחש ויצר הרע בעולם, ולכן צריך להיות השמאל נעלמת ולהשמר מכעס וקפדנות לגמרי, ומקנאה ושנאה ותחרות, רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה (תהלים צא), הוא כענין 'דום לה' והתחולל לו' (תהלים לו) שדרשו בפרק קמא דגיטין דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים. השכם והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאליהן – דעל ידי עיני השכל ושקידתם בבית המדרש ודברי תורה, על ידי זה בא הניצוח ממילא, בלי שישתמש בניצוח כלל'. (מתוך 'צדקת הצדיק' ריח)

דף ח

הערות ובאורים בפשט

(ע"ב) 'קסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש' – כמה שיטות בראשונים בבאור המושג 'כיבוש יחיד'; – רש"י כאן פרש שלא היו כל ישראל בחד ולא כבשוה לצורך כל ישראל, אלא שדוד כבש לצרכו; רש"י במסכת עבודה זרה (כ:) פרש: שכבשה דוד שלא על פי הדיבור (=ללא אורים ותומים – ע"ש בתוס' כא.) ובלא ששים ריבוא.

התוס' (כאן ושם) פרשו על פי הספרי (סוף עקב) – כיבוש מקומות אחרים, טרם שכבשו את ארץ ישראל כולה משבעת עממים. (ונקרא 'כיבוש יחיד' – לפי שנעשה על דעת עצמו ורצונו של היחיד, ולא על פי הוראת הסנהדרין, שכיבוש זה לא נעשה כדין – עפ"י רמב"ן סוף עקב).

(ואם יכבשו אחר כך את כל הארץ, ואותו מקום גם הוא כבוש עתה בידי ישראל, מסתבר שגם אותו מקום ייחשב מעתה לכיבוש גמור. – כך צידד החזון איש (שביעית ד,ה), אלא שהוסיף שדוקא אם כבשו והתיישבו ממש בכל המקומות, ולא די בכיבוש להעלאת מס בלבד. ובספר 'אילת השחר' (לגרא"ל שטינמן שליט"א. כאן) סבר, שגם כאשר יכבשו הכל, יישאר אותו כיבוש בגדר 'כיבוש יחיד', לפי שעתה אין הרבים כובשים את המקום במלחמה, ומה שכל יחיד ויחיד יושב שם, אינו אלא 'כיבוש יחיד'. (וצ"ע בסברתו, שהרי יש שליטה למלכות באותו מקום, ולא רק שלטון ליחיד. ואי משום שאין כעת 'כיבוש מלחמה' – זה אין צריך, כמו שהוכיח שם).

הרמב"ם צרף את פרוש רש"י והתוס'. (והאריכו האחרונים בבאור שיטתו).

בספר 'בית ישי' (לגר"ש פישר שליט"א. ב,ג) כבש דרך יחודית ב'כיבוש יחיד' (והדגיש: 'לולא דברי קמאי'); כיבוש לצורך העלאת מס בלבד, ולא לשם התנחלות. וזה הכוונה במה שאמרו שדוד כבש לצרכו. ומה הוא צרכו של המלך? הוי אומר העלאת מסין. ומה שאמרו בספרי שאין לכבוש קודם שכבשו את כל הארץ, הוא גם כן מאותו הטעם, שכל שמניחים את ארץ ישראל והולכים לכבוש מקומות בחו"ל, נראים הדברים שהכיבוש אינו אלא כיבוש להעלאת מסים. ובוה יישב שם דברים הרבה.

(האחרונים הקשו (הגר"ח בכתבים, ועוד): מאי נפקא לן מינה בשאלת 'כיבוש יחיד' שכבש דוד המלך, הלא קדושה ראשונה בטלה לכולי עלמא, והעיקר תלוי אם כבשו עולי בבל אותם מקומות אם לאו? ובאר בספר 'בית ישי' (ב,א) שצריך לומר שעולי בבל כבשום, ואף על פי כן, קדושה שניה של עולי בבל זקוקה לקדושה יסודית שנתקדשה על ידי יהושע (וסוריא ע"י דוד), ורק על יסוד קדושה זו, שייך שתחול קדושת המצוות. ע"ש באורך).

'אבל סוריא, על גושה גזרו על אוירה לא גזרו' – הטעם לכך, שגזרת 'גושא' היא מחמת מתי המבול או שאר מתים הטמונים בקרקע, וטעם זה שייך אף בסוריא, אבל טומאת 'אוירה' גזרו כדי שלא יצאו לארץ העמים ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם, ובסוריא שכבשה דוד – גזרה זו לא

'עצמו קנה נכסים לא קנה... כרבי שמעון דאמר פלגינן דיבורא' – המושג 'פלגינן דיבורא' הכתוב כאן, אין עניינו כבכל מקום שבש"ס. כאן הנידון אינו אם ניתן לקבל חלק מסיפור דבריו (כב'פלוני רבעני לרצוני' וכדומה), אלא הנידון אם ניתן לקבל את כל דבריו בנוגע לענין מסוים ולא בנוגע לענין אחר. כגון, לקבל את עדותו שהשטר אמין, לענין השחרור ולא לענין הממון. ונקודת המחלוקת בין אביי לרבא, האם מתנה שנעשתה בדיבור אחד, אם נתבטלה המתנה במקצתה – וממילא בטל דיבורו – האם בטלה כולה או לא. וזה שהביאו ממחלוקת רבי שמעון ורבנן, הגם ששם אין חסרון בנאמנות כלל, אלא שמכל מקום לא התקיים דיבורו 'כל נכסי'. (עפ"י חידושי הגר"ט, סט. והאריך עוד שם בישוב השאלה מפלוגתת הראשונים במכות (ז), לענין פלגינן נאמנות. ובדבריו יש ליישב אולי קושיית ה'בית מאיר': הרי כשפסלנו את החתימות בנוגע לממון, שוב חוזר הגט להיות 'מוזיף מתוכו', שאפילו נמסר לו הגט בפני עדים כשרים, אינו משוחרר. אלא י"ל שאין כאן שם 'פסול', אלא שתקנו להאמינו רק בנוגע לשחרור, ולא לענין הנכסים.

וע"ע בכל זה: ר"ן כאן; רעק"א; שו"ת חת"ס חו"מ קנב; חידושי הגר"ח על הרמב"ם הל' עדות יד, ז; אחיעזר ח"א ה, ג; שערי ישר ו, ט יא. ועוד רבים ממחברי זמננו.

עוד שאלו, מדוע נקטו מקרה שהעבד הביא גט עצמו (וצ"ל שהיה שליח להולכה עד דמטי התם וכו', שמקרה רחוק הוא), ולא אמרו במקרה פשוט של שליח שהביא לו שטר שחרור – ע' זכר יצחק יג-יד; מרחשת ח"ב כז, ג, ו – שתי דרכים).

שיטות חכמים

'רבי יהודה אומר: כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל, שנאמר... – נראה, ששיטת רבי יהודה בכל מקום 'עד' – ועד בכלל. כפי שסובר לענין העומר (מנחות סח) לאסור יום ששה עשר בניסן בתבואה החדשה מ'עד עצם היום הזה'. וזה באור דבריו במכילתא (בשלח) 'לא נשאר בהם עד אחד' – אף פרעה.

מן הטעם הזה יש להסביר את שיטתו שהים הגדול בכלל ארץ ישראל הוא, משום שנאמר 'עד הים האחרון יהיה גבולכם' (סוף עקב). והגמרא כאן מפרשת את טעמו מהפסוק הקודם. (משך חכמה – בשלח יד, כח. וכבר העיר הרש"ש כאן, מדוע צריך פסוק מיותר – 'גבול' – לרבי יהודה, הרי סובר עד בכלל. ושמו י"ל שמכאן למד את שיטתו הכללית, שכיון שדרש שהים בכלל הארץ, מהו 'עד הים האחרון'? בהכרח ש'עד' – בכלל'. וכן מצינו בלשונו של רבי יהודה שכשאמר 'עד' כוונתו שה'עד' – בכלל. כך מסקנת הגמרא בברכות כז).

פרפראות לחכמה

'כיבוש יחיד' – התוס' הביאו מן הספרי (סוף עקב): 'אמר לו הקב"ה (לדוד): סמוך לפלטרין שלך לא הורשת האיך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובא' – כלל זה יפה לא רק בכיבוש מלחמה, כי אם גם בכיבוש לבבות; 'סמוך לפלטרין שלך' – זהו מקום ההשפעה הראשון. רק לאחר שפשטה קדושה בכלו, רק אז ניתן להשפיע קדושה ו'לכבוש' לבבות רבים אחרים. (הגרי"ב ז'ולטי, בספר הוכרז על שמו, עמ' תנו)

דף ט

הערות ובאורים בפשט